

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht	TELEFOONNUMMER	+31631979630
		E-MAILADRES	conny.raijmaekers@provincie-utrecht.nl
DATUM	5 september 2023		
DOCUMENTNUMMER	UTSP-2028850708-2782	DOMEIN/OPGAVE	SLO
VAN	Conny Raijmaekers	TEAM	SRO
		PORTEFEUILLEHOUDER	Van Essen
BIJLAGE	Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht		

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting:

De Rijksoverheid heeft in december 2022 alle provincies gevraagd om de opgaven uit Nationale Programma's op het gebied van de fysieke leefomgeving ruimtelijk te vertalen, in te passen en te combineren met decentrale opgaven. Daarbij heeft ze gevraagd om in 2023 als resultaat een Provinciaal Ruimtelijk Voorstel op te leveren. In dit proces zijn er drie ijkmomenten, waar op directieniveau met het Rijk de voortgang wordt besproken. In oktober 2023 vindt het derde ijkmoment plaats. Voor dit ijkmoment is de bijgevoegde Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel opgesteld. De Agenda vormt de kop op de eerdere twee tussenproducten. Het document bevat een duiding van de integrale ruimtelijke opgaven. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen opgaven die raken aan de positie van Utrecht in Nederland en opgaven voor gebieden in de provincie Utrecht. Ook bevat het document agendapunten die als essentieel worden gezien om tot aanpak van de integrale ruimtelijke opgaven op hoofdstructuur- en gebiedsniveau te komen. Deze agendapunten zijn geadresseerd aan zowel het Rijk als de provincie Utrecht ten aanzien van omgevingsbeleid, van randvoorwaarden en condities en van nieuw onderzoek.

Het ruimtelijk voorstel is geen instrument uit de Omgevingswet, zoals de Omgevingsvisie dat wel is. Dit betekent aan de ene kant dat er geen procesvereisten, zoals terinzagelegging of het uitvoeren van een planMER zijn. Aan de andere kant betekent dit, dat het ruimtelijk voorstel in zichzelf niet kaderstellend is. Kaderstelling verloopt via de wijziging van de Omgevingsvisie, waarbij het ruimtelijk voorstel agenderend is. Voor het wijzigen van de Omgevingsvisie zijn uw Staten aan zet en kunt u een breed participatietraject opzetten. Dit betekent dat wij bij het toezenden aan het Rijk van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht deze agenderende status zullen benadrukken en dus een voorbehoud zullen maken voor wat betreft de opgenomen inhoudelijke lijnen die afwijken van het door u in 2021 vastgestelde Omgevingsbeleid.

De notitie is, net als de eerder opgestelde Scopedocument (eerste tussenproduct) en Notitie Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen (tweede tussenproduct), een ambtelijk tussenproduct op weg naar het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. Tijdens de bespreking in de commissie ontvangen wij graag uw aandachtspunten bij dit tussenproduct. Die kunnen wij betrekken bij het vormgeven en vaststellen van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel

Utrecht. In het ruimtelijk voorstel zullen wij ook een bijgewerkte versie van de ruimtelijke doorrekening opnemen. Over de eerste versie hiervan heeft u 20 december 2022 een [statenbrief](#) met [memo](#) en [infographic](#) ontvangen.

Inleiding:

Nederland, en Utrecht daarbinnen, staan voor grote en urgente opgaven: de invloed van klimaatverandering, de transitie van de landbouw en versterking van onze natuur, de draagkracht van ons water- en bodemsysteem, de energietransitie en de forse woningbouwopgave. Deze opgaven strijden om de beperkte ruimte in ons land. Dit speelt vanzelfsprekend sterk in onze centraal gelegen provincie. De aanpak van al deze opgaven heeft verstrekkende gevolgen voor de manier waarop we onze ruimte inrichten, ordenen, gebruiken en beheren. Daarbij is aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en voor draagvlak cruciaal.

Startpakket

Op 12 december 2022 hebben wij van de Rijksoverheid het 'Provinciaal Startpakket fysieke leefomgeving' in het kader van het programma NOVEX ontvangen. Dit gaat over deze grote opgaven waar Nederland voor staat. Wij hebben u hierover op 20 december 2022 een [Statenbrief](#) toegestuurd met informatie over de inhoud van het startpakket en over onze aanpak om te komen tot het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. De provincie Utrecht heeft een goede basis om deze opgaven aan te pakken. Die goede basis is er in kwaliteiten in onze provincie, en in visie en beleid die onze provincie heeft ontwikkeld. In onze Omgevingsvisie provincie Utrecht (maart 2021) hebben we oog voor balans tussen kwaliteiten, opgaven en draagvlak. En we zetten in op het combineren en concentreren van nieuwe ontwikkelingen.

Scopedocument

In het Scopedocument is vastgelegd dat onze Omgevingsvisie provincie Utrecht (maart 2021) als basis dient voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel. Op 7 maart 2023 bent u via [een Statenbrief](#) geïnformeerd over het Scopedocument. Dit document is tijdens het eerste ijkmoment in maart 2023 op directieurenniveau met het Rijk besproken.

Notitie Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen

De notitie Denkrichtingen, Uitdagingen en Kansen is het tweede tussenproduct en bevat de eerste inhoudelijke richtingen voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. Hierin zijn als basis zeven algemene richtinggevende principes en denkrichtingen opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de Omgevingsvisie provincie Utrecht en op het Scopedocument voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. Vervolgens zijn er twintig uitdagingen opgenomen die voortkomen uit de confrontatie tussen het Startpakket en onze Omgevingsvisie, inclusief de diverse uitwerkingen hiervan in programma's. Deze uitdagingen zijn van kansen voorzien om ze aan te pakken. Op 23 mei 2023 bent u via een [Statenbrief](#) geïnformeerd over deze notitie. Deze notitie is besproken met het Rijk tijdens het directieurenoverleg op 24 mei en op bestuurlijk niveau tijdens het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) Noordwest op 15 juni. Over het BOL Noordwest bent u separaat geïnformeerd via een [Statenbrief](#).

Coalitieakkoord

Zoals u in het coalitieakkoord 2023-2027 heeft kunnen lezen, pakken we de komende jaren de grote opgaven in samenhang en samen met onze partners op. Zo zorgen we voor slimme, duurzame oplossingen. Het Rijk vraagt van de provincies om via het ruimtelijk voorstel te laten zien hoe wij de landelijke en provinciale ruimtelijke opgaven inpassen en aanpakken. Ook vraag het Rijk van de provincies in de grote opgaven een (ruimtelijke) regierol, als (gebieds)regisseur. Als middenbestuur zijn wij goed in staat om regie te voeren op de grote ruimtelijke opgaven en deze in samenhang uit te voeren. Samenwerking is daarbij cruciaal. We doorlopen het proces om te komen tot het ruimtelijk voorstel dan ook met onze overheidspartners, de gemeenten, regio's en waterpartners. Bij de uitwerking van de grote opgaven in de wijziging van de Omgevingsvisie en de daaropvolgende programma's kijken we waar we zaken integraal kunnen oppakken, zodat we een goede balans vinden tussen opgaven en kwaliteiten. Ook kijken we waar we zaken slim kunnen samenvoegen, ze kunnen concentreren en combineren. En we kijken waar we zaken efficiënt kunnen aanpakken, ook samen met onze partners, om tot goede uitvoering te komen.

Toelichting

Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht

Bijgevoegd is het derde tussenproduct op weg naar een ruimtelijk voorstel van de provincie Utrecht, de Agenda. In samenhang met de hierboven genoemde tussenproducten vormt de Agenda het fundament voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. Het doel van de Agenda is om van thematische uitdagingen en kansen naar gebiedsgerichte duiding van integrale ruimtelijke opgaven te komen. Daarnaast heeft het tot doel om tot een bijpassende agendering en adressering van essentiële acties te komen, zodat de integrale ruimtelijke opgaven gezamenlijk en voortvarend aangepakt kunnen worden.

Voor de Agenda Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht is, net als voor de twee voorgaande tussenproducten, de Omgevingsvisie provincie Utrecht (10 maart 2021) als basis gebruikt. Door het hanteren van de uitgangspunten 'combineren en concentreren van ontwikkelingen' en 'balans tussen Utrechtse kwaliteiten en opgaven' kunnen we onze provincie mooi en leefbaar houden en bieden we tegelijkertijd ruimte aan ontwikkelingen die op ons afkomen.

In de Agenda wordt op twee niveaus de integrale ruimtelijke opgaven geduid; op het niveau van hoofdstructuren (nationaal) en op het niveau van gebieden (provinciaal). In tekst en op kaart wordt beschreven welke integrale ruimtelijke opgaven er in de hoofdstructuren en gebieden worden gesignaleerd. Ook worden de kwaliteiten en randvoorwaarden die aan de basis staan van een succesvolle aanpak beschreven. Vervolgens wordt zowel in tekst als op kaart in totaal 26 agendapunten die om actie van Rijk en provincie Utrecht vragen, toegelicht. De agendapunten bevatten acties op het gebied van omgevingsbeleid, randvoorwaarden en condities en aanvullend of nieuw onderzoek. Ook hierin is onderscheid gemaakt in nationale en provinciale schaal.

Het oppakken van de agendapunten zal voor de Omgevingsvisie provincie Utrecht leiden tot het toevoegen van keuzes. Veel van de toe te voegen keuzes zijn gericht zijn op het **versnellen** van de aanpak van de opgaven. Soms gaat het om **vernieuwen** keuzes. Voor sommige agendapunten is **verdiepen** nodig. Dit geldt ook voor de door het Rijk op te stellen Nota Ruimte. Veel van de geagendeerde onderwerpen staan al goed in deze omgevingsvisies, maar vragen om verdergaand beleid. We maken het ruimtelijk voorstel in opdracht van het Rijk, voor de op te stellen Nota Ruimte. Daarnaast zien we, zoals uit de agendapunten uit de Agenda blijkt, dit ook als een tussenstap voor het eventueel wijzigen van onze Omgevingsvisie, daar waar dit noodzakelijk en gewenst is.

Op basis van het Ruimtelijk Voorstel door uw Staten vastgestelde kaderstelling naast de Omgevingsvisie en op basis van de ambities van het nieuwe college, kan de agenda voor wijziging van de Omgevingsvisie bepaald worden. In het eerste kwartaal van 2024 ontvangt u een voorstel waarin deze punten opgenomen worden. Op basis daarvan kunt u beslissen of u een wijzigingsproces voor de Omgevingsvisie wilt doorlopen en welke onderwerpen u daarin wilt opnemen.

Randvoorwaarden

Om de agendapunten aan te pakken en om het hieruit resulterende ruimtelijk voorstel te kunnen waarmaken, zijn wederzijdse inspanningen vanuit alle overheidslagen nodig. Het ruimtelijk arrangement dat over het ruimtelijk voorstel wordt gesloten betreft de wederzijdse inspanningen van Rijk en provincie. Een belangrijke component hiervan zal de randvoorwaarden betreffen, waaronder uitvoeringsafspraken over de inzet van instrumenten (wet en regelgeving, inzet van kennis en expertise en financiële middelen vanuit bestaande budgetten). In de notitie zijn diverse randvoorwaarden opgenomen die ingevuld moeten worden. Het oppakken van de agendapunten en daarmee van de randvoorwaarden voor realisatie, is essentieel voor het waarmaken van de opgaven in de provincie Utrecht. Zonder duidelijkheid en commitment over de wederzijdse inspanningen bestaat er een reëel risico dat de ideeën van Rijk en provincie uiteen lopen en de inzet niet effectief is. Deze Agenda is daarmee ook nadrukkelijk agenderend voor het ruimtelijk arrangement.

Participatie

In lijn met wat er in het startpakket staat, richten wij de participatie en samenwerking voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht op de Utrechtse regio's en gemeenten en de Utrechtse waterpartners (waterschappen, drinkwaterbedrijven en Rijkswaterstaat Midden-Nederland). Deze partijen zijn via werksessies en ateliers en via een reviewronde op de conceptstukken, bij het opstellen van deze notitie betrokken. In de maand september wordt deze notitie ook bestuurlijk aan de regionale overheidspartners voorgelegd. De overige partners in de provincie (inwoners, ondernemers, belangenorganisaties, etc.) worden in het proces van wijziging van de Omgevingsvisie provincie Utrecht betrokken. Daarbij zal er ook mogelijkheid zijn om zienswijzen in te dienen op de ter inzage legging van de Concept wijziging van de Omgevingsvisie. Daarnaast werken we in dit proces in afstemming met onze buurprovincies, om ervoor te zorgen dat de ruimtelijke voorstellen waar nodig en mogelijk op elkaar aansluiten. In de diverse programma's en gebiedsuitwerkingen die als bouwstenen worden gebruikt voor het Ruimtelijk Voorstel, denk aan de RES'en, het UPLG en de Ontwikkelperspectieven voor de NOVEX-gebieden, vindt ook veel participatie en samenwerking plaats. In de notitie 'Denkrichtingen, uitdagingen en kansen' is in een overzicht aangegeven hoe verwante trajecten invulling geven aan participatie. Vanuit het ruimtelijk voorstel wordt hierbij aangesloten of wordt van de daar opleverde resultaten gebruik gemaakt.

Proces

Om het proces van het maken van ruimtelijke voorstellen behapbaar te maken, heeft het Rijk drie ijkmomenten ingesteld. Deze ijkmomenten zijn overleggen op directeureniveau tussen Rijk en provincie. Het eerste ijkmoment vond begin maart 2023 plaats. Het tweede ijkmoment vond eind mei op ambtelijk en in juni op bestuurlijk (Bestuurlijk Overleg Leefomgeving NW) niveau plaats. Het derde ijkmoment vindt op 2 oktober 2023 plaats. Vervolgens wordt het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht opgesteld. De oorspronkelijke deadline voor aanleveren hiervan was 20 oktober. In verband met de val van het kabinet is deze deadline opgeschoven naar het kerstreces van 2023.

Na oplevering van de 12 ruimtelijke voorstellen legt het Rijk deze bij elkaar om conclusies te kunnen trekken. Via het Interprovinciaal Overleg (IPO) doen de 12 provincies dit zelf ook. Het ruimtelijk voorstel vormt de basis voor het afsluiten van een ruimtelijk arrangement met het Rijk. Elke provincie sluit een eigen ruimtelijk arrangement met het Rijk af, op basis van het eigen ruimtelijk voorstel en op basis van de conclusie van het combineren van alle voorstellen. De verwachting is dat het nieuw te vormen kabinet de arrangementen in 2024 met de 12 provincies zal gaan afsluiten.

NOVEX-gebieden

Er wordt voor vier NOVEX-gebieden die (deels) in onze provincie liggen, gewerkt aan een ontwikkelperspectief (en een uitvoeringsagenda (inclusief regionale investeringsagenda). De stand van zaken hiervan is opgenomen in de bijlage van de Agenda. Het gaat om de NOVEX-gebieden:

- Het Groene Hart;
- Utrecht-Amersfoort;
- Arnhem-Nijmegen-Foodvalley;
- Regio Schiphol.

De Ontwikkelperspectieven zijn bouwstenen voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht en daarmee ook voor de (agenda voor) wijziging van de Omgevingsvisie waarvoor u begin 2024 een Statenvoorstel ontvangt. Het is voornamelijk niet de verwachting dat deze Ontwikkelperspectieven nieuw kaderstellend beleid gaan bevatten. Ze zullen vooral agenderend zijn voor de komende jaren.

Vervolgprocedure / voortgang:

In iedere tussenstap om te komen tot het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht ontvangen uw Staten een Statenbrief, deze wordt ter bespreking geagendeerd. Opmerkingen en aandachtspunten die uw Staten aan ons meegeven nemen we mee naar het eindproduct, het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel. Ook de opmerkingen van uw Staten bij de eerste twee tussenproducten, die nog niet verwerkt konden worden in dit derde tussenproduct, nemen we mee naar het eindproduct. Reden voor het nog niet verwerken van alle opmerkingen is, dat de tussenproducten inhoudelijk op elkaar voortbouwen en maar heel beperkt de informatie herhalen. Alle informatie uit de drie tussenproducten komt wel bij elkaar in het eindproduct. Daar kunnen dus alle opmerkingen een plek in krijgen.

De volgende stap is het afronden van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht en de startnotitie voor de wijziging van de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Voor deze startnotitie ontvangt u begin 2024 een Statenvoorstel. U ontvangt dan ook een toelichting op de wijze waarop de aandachtspunten die uw Staten meegeven bij de drie tussenproducten zijn verwerkt. Daarnaast worden PS geïnformeerd rondom het sluiten van het ruimtelijk arrangement met het Rijk, zodra duidelijk is hoe een nieuw Kabinet hiermee om wil gaan.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen